

JURIDISK FORENINGS AARBOG

FOR

VINTEREN 1931—32

TRYKT SOM MANUSKRIFT TIL BRUG FOR
FORENINGENS MEDLEMMER

KØBENHAVN
NIELSEN & LYDICHE (AXEL SIMMELKJÆR)

1932

INDHOLD.

	Pag.
Foreningen	5
<i>D. N. Pritt: The Press, The Public and The Courts</i>	6
<i>Carl Rasting: Nogle Bemærkninger om den nye »Ikrafttrædelseslovs« Erstatningsregler</i>	22
<i>Axel Møller: Folkerettens Udvikling efter Krigen, med særligt Henblik paa den mellemfolkelige Domstol i Haag</i>	35
<i>Karl Olivecrona: Om Domarens Uppgift. Några Synpunkter</i>	44
<i>O. A. Borum: Om det uægte Barns Retsstilling og om Blodtypeundersøgelsen som Bevismiddel i Paternitets-sager</i>	46
<i>E. Sand: Huslejeloggivning og Huslejeloven</i>	52

Møderne refererede af Højesteretssagfører N. J. Gorrissen.
(Mødet den 30. November dog af Landsretssagfører E. Tobiesen).

FORENINGEN.

Den aarlige Generalforsamling afholdtes Mandag den 28. September 1931 i Odd Fellow Palæet og indledes af Højesteretsagfører *Karsten Meyer*.

Overretssagfører *Niels Olesen* valgtes til Dirigent.

Denne gav Ordet til Overretssagfører *Ellis Henriques*, der af lagde Beretning. Medlemstallet, der den 1. September 1930 var 492, var den 1. September 1931 517. Han omtalte de i Aarets Løb holdte Foredrag. Han gennemgik det af Foreningens Revisor, Byretsdommer *Elhoff* reviderede Regnskab for Aaret 1930—31, der balancerede med 6936 Kr. 32 Øre. Beholdningen var ved Aarets Begyndelse 1825 Kr. 82 Øre og ved Aarets Slutning 1131 Kr. 97 Øre.

Idet Højesteretsagfører *Karsten Meyer* dernæst meddelte, at Overretssagfører *Axel Bang* havde tilkendegivet, at han ikke ønskede Genvalg, udbad han sig Forsamlingens Tillutning til at rette en fornyet Henvendelse til Overretssagfører *Bang* om at fortsætte som Medlem af Bestyrelsen; Forsamlingen meddelte enstemmigt sin Tilslutning.

De hidtidige Bestyrelsesmedlemmer blev genvalgt.

Bestyrelsen bestaar herefter*) af Professor, Dr. jur. *Henry Ussing*, Højesteretsdommer *Julius Møller*, Højesteretsagfører *Th. Knudtzon*, Højesteretsagfører *Karsten Meyer*, Højesteretsagfører *Ø. Ahnfeldt-Rønne*, Landsdommer *Jesper Simonsen*, Professor, Dr. jur. *O. A. Borum*, Sekretær i Justitsministeriet *Faurholt*, Overretssagfører *Ellis Henriques* og Byretsdommer *A. D. Bentzon*.

Revisor Byretsdommer *Elhoff* genvalgtes.

---

*) Bestyrelsens fornyede Henvendelse til Overretssagfører *Axel Bang* forblev resultatløs.

THE PRESS, THE PUBLIC AND THE COURTS.

(Foredrag af den engelske Advokat *D. N. Prill*, K. C., London,
den 28. September 1931).

Your Excellency, Mr. Chairman, Ladies and Gentlemen, I have had the honour of being asked to address you this evening on »The Press, the Public and the Courts«. I shall speak to you of the subject, and of the problems to which it gives rise, rather from the point of view of England than from that of Denmark. For of course I cannot pretend to know much about Denmark yet. I shall, moreover, express to you mainly my own opinions, although I may be able to indicate to you, in some cases, what is the prevailing English opinion. I may say that my own opinion and the prevailing opinion in England are nearly always in conflict.

Let us at the outset see if we can state the framework of the problem which we want to discuss. We call it »The Press, the Public and the Courts«. The Press naturally tells the public a great deal of what goes on in the Courts; it tells it about litigants and it tells it about cases in which they are concerned. It is of course natural to mankind, in all stages of civilization, to desire to know what is going on around them. We could never succeed in thwarting that natural desire, even if we wished to do so; and indeed I expect we shall all find ourselves in agreement that, except within certain very narrow limits, we ought not even to want to thwart that desire. The modern method, at any rate in Western Europe, of satisfying mankind's desire to know what is going on is by the medium of the press. I don't suggest for a moment that it is a perfect method, but it is the one that prevails and we have to deal with it. Now, while that curiosity is a very

publicity concerning litigation than the mere satisfaction of curiosity, for the public has a very real and very deep interest in the proper conduct of litigation, civil or criminal; and indeed, it has deep interest not only in such litigation being properly conducted but also in maintaining general confidence in its proper conduct. Now, in this imperfect world, that public interest can never be satisfied as to the proper conduct of litigation unless the public is constantly informed as to what is going on in the Courts. There is moreover this further consideration, that not only has the public a curiosity for news, which is legitimate and ought to be satisfied but it also has, alas, a varying times and to a varying extent, an appetite for unsavoury news. Indeed, the public desire for news is very like the public desire for drink. Most of us think that a little drink of good quality is very good for the public, but that too much drink or drink of bad quality will not do it any good.

Now, to move forward one stage in the discussion, having dealt with the public desire for news, and with the press as a medium for satisfying it, let us consider a little more closely how we can subdivide the various classes of news which the press gives the public about the Courts. There are perhaps three stages, and I hope I may be forgiven if I tell you them in the wrong order: the last of the three classes, it seems to me, is the direct reporting by the press of the actual hearings of cases in Court. This, of course, is very important and I will come back to it again later. The first of the three classes, which I am giving in the wrong order, is a slightly vaguer and more general class — it is the news which the press gives the public about events or people that may subsequently become the subject of litigation although they have not yet done so. For example, the press may tell you about a street accident and the parties concerned therein; that accident may or may not subsequently be a matter of litigation; again, the press may tell you about the discovery of a murdered person, and the murder will later become the subject of judicial proceedings if anybody is apprehended and accused of the crime.

the public about the Courts — you will remember I have told you about the third and the first — the second is a matter of peculiar importance and delicacy in English procedure; it consists of information which the press may publish about people and events which are the subject of litigation, after the litigation has begun in one form or another but before the case has actually come to its trial. I shall of course have to deal with all these three classes shortly. Pausing for a moment to consider how far we have got in the discussion, it may be thought that all that I have said so far is too harmless, and presents too little possibility of conflict or difficulty, to provide a problem at all. But, even before I come to explain to you how the more specific and more acute problems do arise, I may remind you that, even if we assume charitably of our judges that they are wholly immune from human suggestion or prejudice, no one would believe that our general public is so immune, and we must never forget that the jury is the public, — a jury is drawn from the ordinary members of the public — and in England at any rate the essence of the whole theory of jury trial, as held at the present day, is that the jury should be drawn from the typical public, and should come to the case so far as possible without any previous knowledge of the case. The next matter I had better tell you, although I am still in the introductory stage of what I want to talk to you about, is just in a little detail how our press and our Courts work in England, and I think I may say that, as our real interest in these problems is with jury trial, I can, in effect, say that by the one word „Courts“ I mean jury Courts. Now in the English Courts we try our civil cases sometimes with and sometimes without juries. I won't pause to describe to you the elaborate rules by which we decide whether to try with a jury or without, as I do not think it would help here. So far as we try cases without juries they present few problems of the sort we have to discuss tonight. So far as we try them with juries, they certainly present problems none too easy, but their problems are not dissimilar from those presented by criminal cases and are far less acute or important, and I shall accordingly pass over them and confine myself to the problems to which criminal cases

give rise. Now in our criminal cases it is a firmly settled rule of English jurisprudence, presenting no exceptions at all, that criminal cases tried at Assizes or Quarter Sessions must be tried with a jury; and I think I may say that there is no movement in England desirous of abolishing jury trial in criminal cases at Assizes and Quarter Sessions. Although many of you will know what I mean by criminal cases tried at Assizes and Sessions, I had better explain roughly what they are: all minor offences in England are tried summarily before Magistrates without juries, and under certain conditions and with the consent of the accused some comparatively serious crimes can also be tried summarily before Magistrates without a jury; and in the nature of things, counting in mere numbers of cases tried, the cases tried by Magistrates enormously outnumber those which come to the Assizes and Sessions. It remains nevertheless broadly true that every serious criminal charge in England is tried either at the Assizes or at the Sessions, and is in consequence tried with a jury. I have now got far enough to tell you one of the features of our criminal jurisprudence which gives rise to the most important problems connected with the press, and that is this: every criminal case in England which is sent to the Assizes or the Sessions and tried with a jury, with certain insignificant exceptions which I need not trouble to explain, is preceded by a preliminary investigation before a Magistrate. Now, although I am like most Englishmen rather ignorant of Continental proceedings, I believe that a preliminary investigation of that kind precedes the actual trial of a serious criminal case in most countries, but it is important to remember that in England this preliminary investigation is purely judicial in character. It is in no sense a police investigation; it is conducted before a judicial officer with all the excessive elaboration peculiar to England of complicated rules of procedure and evidence. It is, indeed, to the ordinary person wholly indistinguishable from an ordinary trial of a summary case before the same Magistrate. It is an integral part of our legal procedure; nobody wants to get rid of it; it is indeed, if properly conducted, a very important element in securing a fair trial for accused persons; but as you will see later

our main press problem arises from the fact that that preliminary investigation is usually fully reported in the press. One more feature of our procedure I ought to tell you at once; it is very strongly fixed in English law that with the rarest possible exceptions every Court of His Majesty in England should sit in public, and of course, from the point of view of securing publicity as to litigation, sitting in public means sitting in the presence of the press. You can illustrate that for yourselves by imagining for a moment that your Courts in Denmark gave the freest possible access to the public to hear all cases, but would not allow them to be reported; you can see at once that if that rule were followed nobody, substantially speaking, would really know what was going on in the Courts. Now it is an odd feature of our Courts, which you will hear later on in my lecture is of a little importanec, that this virtually universal law that our Courts must sit in public does not happen to apply to these preliminary investigations before the Magistrates which I have been describing to you. I daresay that even a great many English lawyers don't know that that is the law, but it is. I can carry the matter one stage further now, by trying to tell you a little about the position of the press in English law. As you know, English law is somewhat amorphous. I expect that if I asked one of you gentlemen quietly what is the law of Denmark relating to newspapers you could draw my attention to half a dozen paragraphs of a Code, but if you asked me what is the newspaper law of England I should probably first say »I don't think there is any«, and then I should say »Oh, yes, wait a minute; there »are one or two bits, I will try and gather them together and tell »you about them«. Of course, for the purposes of this lecture I have already done so and thought about them, and I hope I can tell you comparatively shortly what the law of England is relating to newspapers. Prima facie, we treat a newspaper as if it were a human being, and let the ordinary law apply to it; but there are just a few exceptional provisions. The law which governs publication by the press of matters relating to proceedings in the Courts in England starts off with two subdivisions of the general law, the first, the law relating to contempt of Court, and,

the second, the law relating to defamation. So far as contempt of Court is concerned, it is held in England to be a contempt of Court to publish any statement which, in the opinion of the Judges of the High Court before whom the matter may be challenged, is reasonably likely to prejudice the fair trial of any case, civil or criminal. The law of defamation makes it a civil wrong, which can be restrained by injunction, to publish any statement which tends to bring any person into hatred, contempt or ridicule, unless that statement can be proved to be true. These two fragments of the general law between them substantially provide the setting in which the press does all its work so far as the Courts are concerned, with this one specific qualification, that the newspaper has the additional advantage, which it is quite right that it should have, that if it publishes a fair and accurate report of any proceedings in a public Court, and is sued for libel on account of the statements made in that report, it is a complete defence for the newspaper to prove that the report is a fair and accurate report of what took place in Court, and there is no necessity for them to prove in addition the truth of the statements in the report. I might give you here a somewhat amusing illustration of how the law of libel works on a newspaper reporting certain criminal matters. Some of you may have read your English newspapers with so much care that you will sometimes have observed an odd gap in reporting in the following way: you may see a graphic account of three men, shall we say, driving up to a shop in a motor car, breaking the window, stealing some goods and running away. When the police succeed in making an arrest, you will almost always notice that the report never says that the men who broke the window or the men who stole the goods were arrested, they nearly always say the police subsequently arrested »a man«; that is an interesting illustration of how careful the press has to be, for the reason that the man who is arrested by the police and subsequently charged may, for one reason or another, be acquitted at his trial; either he may actually be innocent, or some doubt or technicality may lead to his being acquitted, and then if the newspaper has said that the man who was arrested was the man who broke the window and

stole the goods, the man can bring an action against the newspaper for libel, and the newspaper will find itself having to defend at considerable expense an action for damages by a gentlemen who cannot pay the costs if he does lose, and who is extremely likely to win, because after all the newspaper has called him a thief and the prosecution, with all the evidence it could call, has not convinced the jury that he is a thief; and the newspaper will have to pay damages for libel unless it can find evidence to prove that the man is the thief, and moreover, according to our rules, prove it with every bit as much strictness as would be necessary if the man were actually being tried for being a thief.

I have now told you, I think, all the preliminary matters, and I come now to explain how the particular difficulty which presses most strongly upon us in seeking to secure fair trial in criminal cases arises. Your problems may of course be different, but this is really our main problem: our newspapers do in fact — I admit it although I don't like them — on the whole fulfil very loyally their duty of telling the public and consequently the jury, from the time when a man is first arrested until the time when his trial is over, substantially speaking nothing at all except what actually transpires in Court; but, apart from any minor difficulties that may arise from the fact that a good deal may have been said in the newspapers before the accused person was ever arrested, the real trouble is this; that, a few weeks before the accused person stands his trial before the jury at the Assizes or the Sessions, the preliminary proceedings of which I have already told you have taken place, and if the case is one which arouses any public interest every newspaper within a hundred miles of the scene of the crime has reported at the very greatest length, possibly even verbatim all that has been said in those proceedings. Moreover, not only has everything said by the prosecution at this preliminary proceeding been reported in this way, but the defence to the case, the accused person's version of the matter, is almost certain not to have been reported at all, for this very good reason, that any solicitor or Counsel of any experience in England would tell any accused person, however

strongly he protested his innocence, that it would be very much better not to disclose his defence in the preliminary proceedings; there is in fact in practically every case nothing to be gained by so doing and much to be lost. In the first place, however innocent the person may be, if there is any gap or flaw in the defence evidence, the prosecution is given ample leisure to find this out if the defence is disclosed at the preliminary proceedings. In the second, if, perchance, there is any dishonest evidence for the defendant, (a thing which in this imperfect world might well happen even if the defendant was innocent), the prosecution is given this much time to find it out and call rebutting evidence; and, finally, it must be admitted that it will sometimes happen in England, just as in every other country, if the police are given the opportunity in this way to know what witnesses the accused person proposes to call, that they may be tempted to go and interview the witnesses and talk to them until they really do not know whether, so to speak, they saw the man on a Friday or on a Thursday. Now it is quite plain, with the present extension of the press, and with more people reading the newspapers than ever, that it may be virtually impossible, in any case which has excited great public interest, to find a jury of twelve men and women that have not already half made up their mind as to whether the accused person is guilty or not, and that is essentially contrary to our ideas that the jury should start with a completely open mind about the case. There is a further difficulty, arising from the very curious and elaborate British law of evidence, which must appear to the superficial observer to be a set of rules designed to prevent any fact being stated which is likely to assist in elucidating the case, but is really designed and intended to protect accused persons from being prejudiced before the jury by matters which should not fairly be allowed to influence the jury's mind. That difficulty arises in this way: it often happens that, at the preliminary hearing, zeal or ignorance or the mere inherent difficulty of the law of evidence will lead to certain evidence, such as evidence of alleged confessions to the police or evidence of misconduct or bad character of the accused person not directly connected with the

offence itself, being offered and pressed and admitted at the preliminary hearing, and that, at the trial before the jury, either the prosecution may think it right not to offer such evidence at all, or the objection by the defence to the admission of such evidence may succeed; the result will be that, in a case in which the English law holds — and rightly holds — that it is essential to the fair trial of an accused person that the jury should be expressly kept in ignorance of certain facts, the matter is in fact tried before a jury every member of whom read the whole of those facts in the newspapers a fortnight before the trial; that, to my mind, and indeed to the mind of many English lawyers, is a serious evil; and in case any of you who are not acquainted with the oddities of our law of evidence may think that it is the sort of difficulty that is not often likely to arise in practice let me assert to you, with all the confidence that one can possibly entertain upon a subject of this sort, that within the last six months a man has been hanged in England who would very likely never have been convicted at all if the jury had not known all about a number of circumstances which were expressly excluded from being given in evidence at his trial at the Assizes; he was almost certainly guilty, but that, to my mind, does not make the position very much better. There are of course other minor evils arising out of the relation between the press and the Courts, but the real evil is the one which I have explained to you. A trivial instance of the minor evils is rather amusing to mention. I have no doubt that in Copenhagen you have some of your newspapers distributed by motor vans, and I have no doubt that sometimes motor-vans must run into people and injure them. I can assure you that that happens in London. I can also assure you that no report of any such accident, still less of any litigation that follows it, has ever been seen in any London newspaper. The consequence is that among unthinking people press vans have a high reputation for safe driving. Among those who actually know, they have a reputation for driving somewhat recklessly. This is of course quite a trivial matter, but it is a good illustration of what harm the press can do by silence as well as by too much publicity. However, I must not divert myself from

the discussion of really important matters this evening, and having given you the setting of the whole picture and stated the real main evil I will now turn to discuss, firstly, the possible remedies for it and, secondly, the probable future development of press publicity in relation to jury trials in England. At the outset of the discussion of remedies it might be well to clear the position a little by trying to state briefly the ideals that presumably guide us in the matter. I suppose these ideals are first and foremost that every case should have a fair trial and secondly that for the reasons which I have already given litigation should be reported in the newspapers fully, fairly and in moderate language. The evil which must always be borne in mind and carefully avoided on the other side of the picture is that restraint of publicity should produce unhealthy rumours and should diminish the sense of responsibility in Courts. I had better perhaps just illustrate these last two points to you. The first point is best explained by example. The Courts in England have occasionally rather lightly permitted names of important persons involved in cases to be kept secret, allowing them to be referred to as »Mr. X«. And it is also, of necessity, a rule of English law that persons against whom bankruptcy proceedings are taken must not have their names published unless and until a receiving order is made, lest their credit be irretrievably ruined. Now both these apparently harmless or necessary restrictions on publicity have provided us lately with very vivid illustrations of the bad effects of restricting publicity. As a striking illustration of the »Mr. X« type of case, a year or two ago a case with every element of cheap publicity brought our Courts seriously near ridicule: the case, which involved a very large sum of money, improper conduct on the part of two or three people, a touch of blackmail, and the name of an exceedingly eminent person, was allowed to run for several days while England and England alone was told that the eminent person involved was »Mr. X« and the whole of the rest of Europe was told exactly who he was. Before the week was out, the whole of London was ready to tell you by way of rumour that the eminent person involved was a still more eminent person than the real »Mr. X«; but for once rumour was wrong:

and our Courts had perhaps a salutary lesson when it became necessary to scotch the false rumour by publicly announcing the identity of »Mr. X«. The bankruptcy rule has given a similar illustration lately, arising in the following way. All bankruptcy proceedings in England prior to the making of a Receiving Order are conducted in private and do not in fact attract public attention. But, when a Receiving Order is once made, it has to be published immediately to prevent the person involved trading any further and obtaining more credit. Should however any person against whom a receiving order is made reasonably desire to appeal from the order, the Court will often suspend the publication, and in that event the appeal, whilst of necessity heard in open Court in the High Court of Justice, will be conducted without the appellant's name being mentioned unless and until the appeal fails. In the somewhat anxious financial period through which England has been passing of late, there have been one or two cases of appeals of this sort, and rumour has informed the City with overwhelming confidence on the occasion of each of these appeals that the person in fact involved was Mr. A, Mr. B and Mr. C, and I have no doubt that during the pendency of such appeals Mr. A, Mr. B and Mr. C, against none of whom bankruptcy proceedings had in fact been taken at all, may have found their credit very seriously damaged. I confess I do not know the remedy for this particular trouble, but I mention it by way of warning of the extreme dangers of restricting publicity under any circumstances. The second of these two points is the possibility that the Court's sense of responsibility may be diminished by the knowledge that the case is not conducted in public or reported. This is a somewhat delicate matter to discuss; but I for one am convinced that, consciously or subconsciously, judges do end to perform their very arduous functions more carefully if they are working in public. But now let me come to discuss the remedies: I shall discuss several of them one by one, but I think we shall find in the end that the remedies will be partial, various and imperfect, and that they will be more likely to operate by non-legislative courses than by any alteration in the law. The first remedy which I will discuss is the proposal to

abolish juries in criminal cases. I do not think this remedy is practical, and I do not think it should be attempted. It is true, as I think, that juries sometimes convict when a good judge would not convict; it is true that they are occasionally swayed by indignation, by prejudice, by misunderstanding, or by simple stupidity; but errors of that sort should be confined within narrow limits if proper directions are given by the judge, and can moreover be saved in general from doing real injustice if verdicts are subject to review by an efficient criminal appeal Court. And there are many arguments on the other side in favour of retaining jury trials. In the first place, there is very strong sentiment in England in favour of juries: there is a belief that they are a bulwark of liberty to the British citizen. This is very largely true, and if it were not it would still be important, for lawyers must never forget that it is not enough to give your public good Courts, but that you should also give them confidence that the good Courts are good. Further, whilst I cannot pretend that of late years one can point to any very good illustration in England of the jury protecting citizens against the high-handed action of an autocratic or unpopular Government, there are many instances in the past of such Governments being kept severely in check by the knowledge that they could not carry juries with them; and at any moment the position may arise again that an oppressive Government may find its oppressions checked or even prevented by the indignation of juries. The mention of that somewhat delicate subject, the freedom of Ireland, will probably remind most of you that one does not have to go very many years back to find an oppressive Government defeated by juries. There are many other arguments in favour of juries, with which I need not detain you. I think that I might mention one such argument in conclusion, that they certainly do have a tendency to prevent lawyers from getting too technical; and one might even paradoxically assert, if I am a typical lawyer, that one very good reason for retaining juries is the fact that I don't like them. Lawyers should certainly not be heard to suggest the abolition of juries. Should laymen in any substantial number begin to demand the abolition of juries,

lawyers might give the proposition careful and even friendly consideration; but laymen have not yet begun to do so.

Passing from that suggested remedy, I come to the possible remedy by limitation of publicity; here, for reasons which I have already suggested, I am most emphatically opposed to limitation of publicity, with one possible exception; and that one possible exception does offer to me a great temptation, to which I think I must succumb. That possible exception is this: that without any legislation, and without even any administrative direction from the Government, Courts hearing preliminary investigations into criminal charges might in appropriate cases quietly resume the exercise of the right which they have not yet lost to exclude the public and the press from the preliminary investigation. If that scheme be adopted, it will remove at once practically the whole of the evils that result at present from too much publicity in criminal trials, so far as the fair trial of the accused person is concerned; and I think that almost all the evils which arise from the ordinary restriction of publicity can be avoided here. The identity of the accused person and the fact that he is charged can of course be mentioned, and rumours as to what evidence has in fact been given and as to what facts have been disclosed cannot hope to flourish for long, for everybody will know that if there is anything in the case it will come on at the Assizes or Sessions within a very short period of time — a period of time moreover which could be made still shorter by minor administrative reforms. The proceedings themselves, too, do not lead to any real decision of the case, so that the other evil of restricted publicity, that the Court, having a diminished sense of responsibility, may deal with its work with less care, will hardly be present at all. Indeed, it may be said, in the actual working of our criminal system in England, that the Court will in an odd way actually be given by restricted publicity the chance to behave better rather than worse, for the ordinary Magistrate now-a-days, when a week case is put before him in preliminary proceedings, may be sorely tempted to say to himself: »Well, this »is a pretty weak case, but the prosecution puts it forward »seriously. If I dismiss it out of hand, somebody will be indignant

»with me. If I let it go to trial, no one can criticise me and the
 »man will no doubt be acquitted«; whereas if there be no publicity
 the Magistrate might well say to himself: »Well, there is a case
 »of sorts here, but it is a pretty weak one; and I am in complete
 »and unfettered control as to whether it should be allowed to go
 »further or not; nobody is in a position to criticise me, and I may
 »take strength to do what I think is right without fear of criticism.
 »I shall not let this man be put to the burden, expense and anxiety
 »of a trial at the Assizes«. And so, after addressing you for
 nearly an hour, I have actually been able to give one positive
 contribution to the subject, which is that on the whole I do think
 that we could improve our proceedings in English law if we
 resumed the exercise of that power.

Well, now there are a few minor reforms which I have still
 to mention. In the first place, if in England we can get only
 half as far as you have got in Denmark in the way of providing
 efficient legal defence for accused persons irrespective of their
 means, we shall have done a very great deal to make it less
 difficult to convince a jury that they are not to be influenced
 by what they have seen in the press. It is one thing for them
 to be told this by the judge in summing up, if he remembers to
 tell them, but if they are told it clearly and vigorously by
 defending Counsel, and prosecuting Counsel either tells them
 the same or at any rate does not say anything to the contrary,
 and then the judge reaffirms it, the jury will tend to believe it
 in the end. Another minor reform, which I think personally may
 be some benefit is this, that, should we succeed in abolishing
 capital punishment, I think the morbid interest which the
 public takes in trials for murder will tend to diminish, and
 accordingly the excessive publicity about such cases in the press
 will also tend to diminish. Again, education is improving in
 England, or at any rate was until a month ago, and will again
 improve, and as our juries become better educated they will be
 less susceptible to prejudice. Again the fairer conduct of
 prosecutions will operate in the same direction; I do not think
 that on the whole prosecutions are conducted very unfairly in
 England, but there is always room for improvement and

improvement in that direction will be a great help. The real true reform, of course, is one which not only cannot be introduced by legislation but is so gradual that one will hardly be able to see when it has been introduced; and that is that a general improvement of the morale of the public and of public opinion will gradually give us a better press and a better public. The appetite for news will be less morbid, the supply of news will be more healthy; to use again the simile of drink, we shall pursue much the same course with regard to news as we have for some little time been pursuing with regard to drink, and shall have less immoderate swallowing of sensationel news. Now I promised — or threatened — to tell you the probable future development of jury trial in England, as well as to suggest reforms to you. If England goes on more or less as she has been going on lately, without any striking changes, the probable tendency, I think, will be for the employment of juries to diminish slowly in civil cases but to remain unaltered in criminal cases. The press and the public, if things remain generally unaltered, will I think slowly get a little worse, but only a little; and if my suggested reform as to publicity of preliminary proceedings were adopted I think that might of itself make things better. On the other hand, while the press and the public may slowly get a little worse, we do cherish some hope that without any very striking alterations penal reform and general social improvement may lead to there being fewer criminal cases to deal with in all. But, now, you may have noticed that I said somewhat emphatically that that was my prognosis, *if* things went on much as at present; but I cherish the hope that something substantially different may be seen. I suspect that those of you Danes who are socialists think that the Britain socialists are not in earnest, that they are very like the other political parties, looking much the same, thinking much the same, and distributing titles to each other much the same; but I hope you are wrong, and I hope we may yet see, within the next year or two even, a strong intelligent, conscious, socialist Government in England, with an independent working majority consciously introducing large socialist measures, as a result of

which both directly and indirectly the tremendous wealth of England, which is now so badly distributed, may be redistributed with such comparative evenness and justice that there would no longer exist either absurdly rich men desirous of influencing the press, or an overwhelmingly rich and powerful press catering for the more undesirable tastes of the public. If that comes about, we may find within a few years an England served by a press that feels it must behave properly, and a public with better hope, better conditions, better education, a healthier appetite, more pride, more responsibility; that will do more than anything else on earth not only to secure that there are fewer criminals to be tried, but also to secure that they have a fairer trial.

NOGLE BEMÆRKNINGER OM DEN NYE »IKRAFTTRÆDELSSESLOVS« ERSTATNINGSREGLER.

(Foredrag af Lektor *Carl Rasting* den 26. Oktober 1931.)

I. Det Emne, jeg i Aften gerne vil sige nogle Ord om, er den nye »Ikrafttrædelseslov«s Erstatningsregler.

Ikrafttrædelsesloven er Lov Nr. 127 af 15. April 1930 om Ikrafttræden af Borgerlig Straffelov m. m., der i §§ 15—16 indeholder et Par vigtige Regler om Erstatning, af hvilke jeg særlig vil hæfte mig ved § 15, Stk. 1, hvis Genstand jo henhører under, hvad man plejer at betegne som »Læren om Erstatning eller Godtgørelse for immateriel Skade«.

Der foreligger som bekendt en ikke ringe Litteratur om dette Emne. Jeg skal for skandinavisk Rets Vedkommende blot nævne Forhandlingerne paa det niende nordiske Juristmøde i Kristiania 1899 og erindre om, at Landsretssagfører *Rørdam* for fire Aar siden, nemlig den 28. November 1927, just i denne Forening holdt et instruktivt Foredrag om Godtgørelse for immateriel Skade (sjælelig Lidelse).

Trods det Emnet saaledes allerede er godt gennemarbejdet paa forskellig Maade og udfra forskellige Synspunkter, tror jeg alligevel, det vil have nogen Interesse, nu da vi har faaet en ny positiv Lovbestemmelse derom, til en vis Grad at søge præciseret dennes Indhold og Rækkevidde. Jeg maa straks indskyde, at Ikrafttrædelseslovens § 15 er fakultativ. Der staar *ikke*, at Godtgørelse *skal* ydes, *kun* at den *kan* gives. Det er ifølge selve Sagens og Emnets ret delikate og i Praksis ofte vanskelige Natur fuldtud berettiget, at Lovgiveren kun har indladt sig paa en fakultativ Regel, men er vejet tilbage for nogen obligatorisk Be-

stemmelse. Herom vil sikkert alle være enige. Men deraf følger tillige, at det vil være umuligt at give andet og bedre Bidrag til Bestemmelsens Forstaaelse end det, man i Almindelighed saa smukt kalder »vejledende Betragtninger«. Man kan ikke her stille sig i samme logisk-fortolkningsmæssige Position som overfor de obligatoriske Lovbuds kategoriske Imperativer. Dog vil det naturligvis være muligt saa at sige at søge fastsat Bestemmelsens Ydergrænse, idet man stræber efter at præcisere det yderste Maal for, hvad der efter Reglens Ordlyd og Hensigt *kan* gives Erstatning for.

Med disse Formaal for Øje, tror jeg, det vil være klarest at inddele Emnet saaledes:

- (1) Forholdet til hidtidig Ret (nedenfor II).
- (2) Forholdet til Bestemmelserne i den nye Straffelovs specielle Del (nedenfor III).
- (3) Forholdet til Bestemmelserne i den nye Straffelovs almindelige Del (nedenfor IV).
- (4) Visse processuelle Betragtninger (nedenfor V).

I Overensstemmelse med denne Inddeling søger jeg at anlægge mine følgende Overvejelser.

II. Forholdet mellem Ikrafttrædelseslovens § 15, Stk. 1, og hidtidig Ret frembyder baade indbyrdes Ligheder og Forskelligheder. De herhenhørende Regler i hidtil gældende Ret er som bekendt Strfl. 1866 §§ 301 og 303.

A.1. Som første *Overensstemmelse* mellem disse to §§ og Ikrafttrædelseslovens § 15, Stk. 1, kan man da notere det allerede berørte Moment, at baade hidtidig¹⁾ og fremtidig Ret bygger paa den *fakultative* Ordning.

2. Det andet Punkt, hvor man konstaterer Lighed i Lovens Ordning efter hidtidig og fremtidig Retstilstand, er *Sondringen mellem strafbare og ikke strafbare Krænkelser*. Ifølge Strfl. 1866 § 301 vil den, der forsætlig eller af Mangel paa tilbørlig Agtsomhed har tilføjet en anden en Legemsbeskadigelse, kunne tilpligtes, foruden den Formueskade, som han efter almindelige Regler skal erstatte (Helbredelsesudgifter og Næringstab), at be-

¹⁾ Jfr. eksempelvis U. f. R. 1913. 132, 1909. 775.

tale den skadelidende Godtgørelse for Lidelser, Ulempe, Lyde og Vansir. Og efter den almindelige Opfattelse¹⁾ er det ingen Betingelse for Ansvar, at Handlingen er strafbar. Ifølge Strfl. 1866 § 303 vil den, der har gjort sig skyldig i Ærefornærmelse eller i en af de i samme Lovs §§ 166—175 jfr. 176 omhandlede Forbrydelser mod Konssædeligheden, efter Omstændighederne kunne tilpligtes at betale en passende Godtgørelse til den fornærmede for den derved bevirkede Ødelæggelse eller Forstyrrelse af dennes Stilling og Forhold. Her er det, som man af Henvisningen til de citerede §§ i Straffeloven vil se, netop en Betingelse for Ansvar, at Handlingen er strafbar. Efter den nye Ikrafttrædelseslovs § 15, Stk. 1, gennemføres en lignende Sondring mellem kriminelle og ikke kriminelle Tilfælde. Det siges nemlig, at Bestemmelsen er anvendelig først paa den, som efter dansk Rets Erstatningsregler er ansvarlig for Krænkelser af en andens Legeme eller Frihed — uden Hensyn til, om Strafansvar er paa draget eller ej²⁾ —, dernæst paa den, der findes skyldig i strafbar³⁾ Krænkelser af en andens Person iøvrigt, hans Fred eller Ære.

B. Hvad angaar Forskellen mellem hidtidig og fremtidig Ret, skal først nævnes Forskellighederne i Henseende til, *hvilke Former for immateriel Skade, der kan tænkes erstattet i Anledning af en given Retskrænkelser*.

1. Her er at mærke, hvad jo ogsaa Lovbestemmelsens ydre Formulering klart lægger for Dagen, at der fremtidig er Tale om en Baade-og-Regel, ikke som hidtil om en Enten-eller-Regel. Der vil fremtidig i Anledning af samtlige de i §'ens første Stk. nævnte Retskrænkelser kunne gives Godtgørelse for samtlige de dér opregnede Former for immateriel Skade: »Lidelse, Tort, Ulempe, Lyde og Vansir samt for Forstyrrelse eller Ødelæggelse af Stilling og Forhold«, medens Reglen hidtil har været den, at man efter Stfl. 1866 § 301 i Anledning af tilføjet Legemsbeskadigelse alene har kunnet blive forpligtet til at betale for Lidel-

1) Lassen, Obligationsret, Alm. D. p. 249 med Note 12.

2) Krabbe, Borgerlig Straffelov p. 421.

3) Krabbe, l. c. p. 422.

ser, Ulempe, Lyde og Vansir, men ikke for andet, og efter Strfl. 1866 § 303 ved de dér nævnte Forbrydelser »en passende Godtgørelse til den fornærmede for den derved bevirkede Ødelæggelse eller Forstyrrelse af dennes Stilling og Forhold«. Den nye Regel, hvorefter samtlige Retskrænkelser og samtlige immaterielle Erstatningsposter slaas sammen i samme Baas og behandles under eet, er absolut at foretrække. Distinktioner her vil i Praksis sikkert vise sig at virke for subtilt. Fremdeles tør man maaske ogsaa anse den nye kumulative og mere afrundede Maade at tage Sagen paa som et Udtryk for, at Lovgivningen ser med velvillige Øjne paa den Tendens, der gennem de senere Aar — siden Aarhundredskiftet — har været til at give relativt højere Godtgørelse for immateriel Skade, navnlig til — ved Legemskrænkelser, der i væsentligere Grad medfører Invaliditet, at runde Erstatningssummen opefter under Hensyn til immaterielle Skademomenter *in concreto*¹⁾).

2. Den næste Forskel mellem fortidig og fremtidig Retstilstand er, at man efter Ikrafttrædelseslovens § 15, Stk. 1, ganske almindeligt vil kunne give *Godtgørelse for sjælelig Lidelse*. Hidtil har der som bekendt kun været Hjemmel til saadan Godtgørelse i ganske enkelte kvalificerede Tilfælde. Man kan her eksempelvis nævne den gamle Regel i Danske Lov 1—21—21 »Spot og Skade«, der skal erstattes i Anledning af ulovlig Arrest, se nu Retsplejelovens § 641 »Tab, Tort og Kreditspilde«²⁾); fremdeles Retsplejelovens §§ 778, 792, 988 om uforskyldt Anholdelse, uforskyldt Varetægtsfængsel og uforskyldt Udstaaelse af Straf; og endelig »Oktoberloven«s — L. 30. Marts 1906 Nr. 81 — § 9 om visse Tilfælde af Paaførelse af venerisk Sygdom³⁾).

Derimod har det været den almindelige og anerkendte Opfattelse, at Ordet »Lidelser« i Strfl. 1866 § 301 efter Sammenhæ-

¹⁾ Se hertil navnlig Lassen, Obligationsret, Alm. D. p. 356 N. 37. Af Retsafgørelser fra før Aarhundredskiftet synes mig særlig oplysende U. 1876. 467; 1886. 89; fra Tiden indtil Verdenskrigen U. 1905 B. 177, 1914. 26; fra den senere Periode U. 1919. 385, 785, 951; 1920. 68, 667; 1921. 12; 1925. 28; 1928. 652.

²⁾ Lassen, Obligationsret, Alm. D. p. 248 N. 10.

³⁾ Jfr. til de nævnte Eksempler Rørdam i U. f. R. 1928 B. p. 105—106.

gen kun tog Sigte paa legemlige Lidelser, ligesom der ej heller efter Strfl. § 303 har kunnet tilkendes Erstatning for den blotte sjælelige Lidelse. Nu er dette Forhold som sagt ændret. Efter Ikrafttrædelseslovens § 15, Stk. 1, vil der i alle de i Bestemmelsen nævnte Tilfælde — altsaa ganske generelt — kunne ydes Godtgørelse for sjælelig Lidelse. Dette Lovens Standpunkt fremgaar dels af dens Forhistorie, dels ses det ogsaa af, at Ordet »Tort« er stillet parallelt op med »Lidelse«, og det vilde formentlig være usandsynligt, at sidstnævnte Ord ikke skulde rumme paa samme Maade et sjæleligt Moment som førstnævnte¹⁾.

3. Lægger vi den hidtil foretagne Afgrænsning til Grund for Forstaaelsen af Ikrafttrædelseslovens § 15, Stk. 1, vil dette altsaa sige, at der ved de i Bestemmelsen nærmere angivne Retskrænkelser i hvert Fald kan ydes Godtgørelse for

- (a) bevisligt Formuetab;
- (b) mere ubestemt Formuetab, eksempelvis Forringelse af Erhvervsevnen;
- (c) Forringelse af den legemlige Tilstand, jfr. Ordene (legemlig) »Lidelse, Ulempe, Lyde, Vansir«;
- (d) »Lidelse, Tort«, d. v. s. sjælelig Skade. —

Men herved kan man ikke blive staaende. Allerede Strfl. 1866 § 303 giver jo som berørt Godtgørelse for Ødelæggelse eller Forstyrrelse af forurettedes Stilling og Forhold. Der har nu vistnok været en Tilbøjelighed til at fortolke disse Ord som sigtende til den mere ubestemte Formueskade²⁾. For saa vidt Meningen hermed kun har været den: at udelukke Erstatning for sjælelig Lidelse i Henhold til Strfl. 1866 § 303, er jeg enig. Men for saa vidt man ogsaa med Henblik paa den fremtidige Fortolkning af de tilsvarende Ord i Ikrafttrædelseslovens § 15, Stk. 1, vil søge gennemført en eller anden Begrænsning til *Formueskade*, omend Formueskade af ubestemt og ubestemmeligt Omfang, vil jeg gerne have Lov til at pointere det efter min Mening omtvistelige i et saadant Standpunkt. Jeg mener ikke, man overhovedet i

¹⁾ Jfr. hertil Rørdam l. c. p. 111.

²⁾ Se eksempelvis Scheel i Forh. paa det niende nordiske Juristmøde Bilag IV p. 14.

Ikrafttrædelseslovens herhenhørende Regel tør indlægge nogen-
somhelst stilltende, underforstaaet eller som selvfølgelig forudsat
Begrænsning til Formueskade — være sig af ubestemt eller ube-
stemmeligt Omfang.

Ser man paa de Bemærkninger i Motiverne til Strfl. 1866, hvor
Kildedstedet til den herhenhørende Regel findes begrundet¹⁾,
gives der ingen Anvisning paa nogen principiel Begrænsning af
den omtalte Art. Tværtimod — tør man egentlig sige. Det hedder
først om Udkastets § 297 (= Strfl. 1866 § 301), som historisk
svarer til § 28 i den gamle *Ørsted'ske* Forordning af 4. Oktober
1833, følgende: »— — — Det er vistnok fuldkommen beføjet
at Fd. 4. Oktbr. 1833 i dens § 28 paalægger den, som ved en
Forbrydelse, eller endog kun ved Uagtsomhed, har tilføjet en
anden en Legemsbeskadigelse, den Pligt at erstatte ikke blot de
direkte og indirekte Pengetab, men tillige de Lidelser, som ere
paaførte den Skadelidende, saavel som den Lyde eller Vansiir,
der maatte flyde af den ham tilføjede Skade, uden Hensyn til,
at disse Onder i og for sig ikke kunne udmaales i Penge«. Og
umiddelbart i denne Sammenhæng fortsætter Motiverne m. H. t.
Udkastets § 299 (= Strfl. 1866 § 303): »Men den heri liggende
Tanke synes at maatte føre til, at der ligesaavel bør gives Op-
rejsning for en i den forurettedes hele timelige Existens maaskee
i højeste Grad paa en forstyrrende og ødelæggende Maade ind-
gribende Æreskrænkelse, som for den ved en Voldshandling til-
føjede legemlige Lidelse og Forringelse af de legemlige Arbejds-
kræfter, og navnlig turde det være begrundet i Forholdets Natur,
ligesom det er stemmende med den Anskuelse, der ligger til
Grund for flere af Artiklerne i D. L.s 6—13, se Art. 2, 4 og 16,
at den, der misbruger sin Stilling til at forføre eller med Vold
eller List skænder en Kvinde, se Udkastets §§ 163—172 (= Strfl.
1866 §§ 166—175), og derved ikke blot krænker hende paa det
dybeste, men maaskee tillige ødelægger hendes hele Fremtid i
større eller mindre Grad, tilpligtes at give hende Oprejsning der-
for«. Navnlig den ganske almindelig holdte Henvisning til for-
urettedes hele timelige Eksistens udelukker formentlig enhver

¹⁾ L. c. p. 365.

Begrænsning til Skade af økonomisk Art og aabner fri Bane for det, som ordret ligger i Udtrykkene »Ødelæggelse eller Forstyrrelse af Stilling og Forhold«. Herimod kan ikke anføres, at Motiverne udtaler, »at den ommeldte Krænkelse indirekte ialtfald kan indeholde et Moment, som falder ind under eller er beslægtet med Begrebet om materiel Skade i videre Forstand«; thi et saadant »Slægtskab« kan ikke begrunde en positiv Begrænsning af Lovens Synspunkter til kun at angaa Formueskade, selv om man tager dette Begreb i videre, mere ubestemt, Betydning. Med det anførte stemmer formentlig ogsaa andre Udtalelser i Motiverne til Strfl. 1866 § 303¹⁾, som er Kilden til Ikrafttrædelseslovens § 15, Stk. 1, og i den heromhandlede Henseende er Ordlyden jo uforandret.

Ser man derefter paa selve Ikrafttrædelseslovens § 15, Stk. 1, gøres der her, ligesom i de tidligere Bestemmelser, se Strfl. 1866 § 303 smh. m. § 300, og ligesom andre Steder i Lovens System, eksempelvis Ægteskabslov I Nr. 276 af 30. Juni 1922 §§ 2—3 smh. m. §§ 47 og 67, en Sondring mellem »Erstatning« og »Godtgørelse«. Professor *Bentzon* mener i sin Familieret I²⁾, at Godtgørelsesreglerne i §§ 47 og 67 maa kunne fortolkes i tilsvarende Aand som norsk Ægteskabslov §§ 33 og 55, der gaar udover det formueretlige og giver »opreisning for den ved krænkelsen lidt tort og anden skade av ikke økonomisk art«. Mon ikke »Godtgørelse« eksempelvis i Ægteskabslov I §§ 47 og 67 og i Ikrafttrædelseslovens § 15, Stk. 1, maa forstaas principielt ensartet?

Lægges det anførte til Grund, betyder det, at man maa opgive enhver Tanke om Begrænsning til den rene Formueskade, ogsaa af mere ubestemt Art eller Omfang; der maa efter Omstændighederne kunne ydes Godtgørelse for Ødelæggelse eller Forstyrrelse af forurettedes Stilling og Forhold til Omverdenen, til Samfundet, naar der foreligger en Krænkelse som nævnt i § 15, Stk. 1, uden Hensyn til, om Forstyrrelsen beror paa sjælelige, legemlige eller andre, eksempelvis rent sociale, Momenter.

Omraadet for disse Grupper af Tilfælde kan maaske nok efter

¹⁾ Se l. c. p. 367.

²⁾ L. c. p. 143, 232.

Omstændighederne være vanskelig at afgrænse i Praksis. Imidlertid erindres, at Reglen som nævnt er fakultativ, og at positiv Ret dog undertiden giver nogen Vejledning. Lad os se paa et Par Eksempler:

α. Ved *Angreb paa Livet* er m. H. t. Spørgsmaalet Erstatning for Tab af Forsørger Sagen positivt afgjort ved Ikrafttrædelseslovens § 15, Stk. 2, som jeg kun nævner i denne Forbindelse for at fremhæve, at der ikke her er hjemlet Erstatning for den rent sjælelige Lidelse, hvorimod eksempelvis fransk Ret i saadanne Tilfælde kender Erstatning for Sorg (*»intérêt d'affection«*)¹⁾, ligesom § 21, Stk. 2, i Ikrafttrædelsesloven til den norske Straffelov giver Retten Adgang til, saafremt Døden er voldt med Forsæt eller af grov Uagtsomhed, at tilkende den dræbtes Ægtefælle, Børn eller Forældre en efter Billighed afpasset Pengesum som Oprejsning for den ved Handlingen voldte Tort og Smerte eller for anden Skade af ikke økonomisk Art.

β. Som den Gruppe Tilfælde, hvor de herhenhørende Betragtninger nu som forhen vil virke med størst Vægt, maa nævnes *Kønshedsforbrydelserne*²⁾, navnlig ogsaa overfor Børn og unge Mennesker. Baade legemlige, sjælelige og sociale Momenter maa her komme i Betragtning. En Begrænsning til rent formueretlige Synspunkter bør som sagt ikke fastholdes.

G. Som en Hovedforskel mellem hidtil gældende Ret og Ordningen efter Ikrafttrædelseslovens § 15, Stk. 1, maa for saa vidt Talen er om de Tilfælde, hvor Handlingens Strafbarhed ikke er en Betingelse for §'ens Anvendelse, fremhæves, at Bestemmelsen hjemler Adgang til Godtgørelse ogsaa ifølge andre Erstatningsprincipper end netop Culpareglen, naar vedkommende Erstatningsprincip dog hviler paa Forudsætningen om en tilføjet Retskrænkelse. Saaledes maa efter Omstændighederne D. L. 3—19—2 om Ansvar for *Tjeneres* Handlinger kunne føre til at yde Godtgørelse efter Ikrafttrædelseslovens § 15, Stk. 1³⁾. Fremdeles maa

¹⁾ Se Rordam l. c. p. 106—107.

²⁾ Se for den hidtil gældende Straffelovs Vedkommende eksempelvis H. R. T. 1895. 476 (U. 1896. 25); 1891. 760 (U. 1892. 535), 1880. 540, 1875. 598, 1882. 526 (U. 1883. 132); 1897. 724 (U. 1898. 218), 1899. 306 (U. 1899. 903).

³⁾ Krabbe, Borgerlig Straffelov p. 421.

ogsaa her nævnes dansk Rets Regler om Ansvar for *Dyr*, eksempelvis Danske Lov 6—10—2 (»Badskerløn« og »Lyde«) og 6—10—4, ligesom jo den herhenhørende Lovgivning, se den gældende Lov om Hunde Nr. 127. 18. April 1925 § 13, allerede selv positivt nævner Godtgørelse for »Svie, Smerte og Lyde«. Endelig maa efter Omstændighederne Godtgørelsesbeløb som omtalt i det foregaaende principielt kunne gives, naar Talen er om Ansvar for *Nødretssituationer og ekstraordinært farlige Handlinger*.

D. Som en sidste Hovedforskel mellem før og nu fremhæves den store *Udvidelse af Omraadet for de Retskrænkelser*, der kan give Anledning til Godtgørelse for immateriel Skade, saaledes som Sagen ligger efter Ikrafttrædelseslovens § 15, Stk. 1. Medens Strfl. 1866 § 301 kun nævner Legemskrænkelser, medtager Ikrafttrædelsesloven desuden Frihedskrænkelser, d. v. s. baade Krænkelser af Lokal- og Handlefriheden og spænder for saa vidt over hele det Omraade, der markeres af Strfl. 1930 Kap. 25—26. Medens Strfl. 1866 § 303 kun nævner visse kvalificerede Kønsfrihedsforbrydelser og Ærefornærmelser, hvorunder dog formentlig, jfr. Overskriften til Strfl. 1866, Kap. 21, ogsaa maa regnes de i Strfl. 1866 §§ 220—222 nævnte straffbare Handlinger, medtager Ikrafttrædelseslovens § 15, Stk. 1, enhver strafbar Fredskrænkelse og desuden enhver strafbar Krænkelser af en andens Person iøvrigt og spænder for saa vidt over hele det Omraade, der markeres af Strfl. 1930, Kap. 24 og 27. Man kan saaledes angive det direkte Omraade for Ikrafttrædelseslovens § 15, Stk. 1, set i Forhold til Straffeloven af 1930, som dennes Kap. 24—27.

III. Det er af Vigtighed at fastholde dette direkte positive Omraade for Ikrafttrædelseslovens Regel, naar vi nu i det følgende skal undersøge *Forholdet mellem Ikrafttrædelseslovens § 15, Stk. 1, og Straffelovens specielle Del*, idet man formentlig med fuld Ret kan spørge, om ikke ogsaa andre Forbrydelser end de i Strfl. 1930 Kap. 24—27 nævnte efter Omstændighederne kan give Anledning til »immaterielle Godtgørelseskrav«. Svaret maa efter min Mening blive bekræftende. Det maa være muligt — om man vil kalde det i Kraft af »udvidende Fortolkning« eller »Analogi«, synes ligegyldigt — ogsaa at inddrage Retskrænkelser

hentedes fra andre Kapitler i Strfl. 1930 under Ikrafttrædelseslovens § 15, Stk. 1, andet Led. Som det bedste Eksempel herpaa kan nævnes Strfl. 1930, Kap. 23, der bærer Overskriften »Forbrydelser i Familieforhold«. Efter den i det foregaaende udviklede Opfattelse synes det mig saaledes ret utvivlsomt, at ikke blot fysiske Personkrænkelser, men ogsaa efter Omstændighederne moralske eller sociale Personkrænkelser, naar disse iøvrigt er strafbare, kan give Anledning til immaterielle Godtgørelseskrav. Under Ordene i Ikrafttrædelseslovens § 15, Stk. 1: » . . . hans Fred eller Ære« falder jo ogsaa efter almindelig anerkendt Opfattelse et vist objektivt, socialt Moment, Individets Relation til Samfundet, eksempelvis »det gode Navn og Rygte«, Æren i objektiv Forstand¹⁾, og et lignende Synspunkt bør formentlig *mutatis mutandis* kunne anlægges paa enhver »strafbar Krænkelser af en andens Person iøvrigt«.

Lad os tage et Par Tilfælde hentet fra det lige nævnte Kap. 23 i Strfl. 1930, »Forbrydelser i Familieforhold«.

Her har vi jo straks §§ 208—209, der handler om strafbart Tvegifte og Ægteskab mellem Slægtninge eller Besvogrede i de forbudte Linjer og Grader, jfr. Ægteskabslov I Nr. 276, 30. Juni 1922 § 42 smh. m. §§ 12—14. Allerede den herhenhørende Godtgørelsesregel i Ægteskabslovens § 47, der forudsætter, at den ene af Ægtefællerne ved Ægteskabets Indgaaelse var i god Tro, den anden derimod ikke, maa som tidligere berørt formentlig fortolkes ganske i Traad med Ikrafttrædelseslovens § 15, Stk. 1. Gaar vi videre og ser paa Strfl. 1930 §§ 210—212, der handler om Samleje — § 212: anden kønslig Omgængelse — mellem Beslægtede eller Besvogrede i de forbudte Linjer og Grader, maa, forudsat den ene Part her i god Tro, den anden ikke, formentlig efter Omstændighederne — Analogien af — Ikrafttrædelseslovens § 15, Stk. 1, kunne anvendes. Paa tilsvarende Maade kunde man ogsaa tænke §'en anvendt i Anledning af saadanne Retskrænkelser som nævnt i Strfl. 1930 §§ 213—215. For saa vidt angaar §§ 213 og 215, synes Sagen klar. Men ogsaa § 214 — henhørende under de saakaldte »Familiestands«krænkelser — vil formentlig kunne føre til Anvendelse af Ikrafttrædelseslovens § 15, Stk. 1.

¹⁾ Krabbe, Borgerlig Straffelov p. 330.

Anlægger man denne Fortolkning — man kalde den «udvidende» eller »analogisk« —, opnaar man i Hovedsagen paa dette Omraade Retsfællesskab med det ene af de andre skandinaviske Lande, *Norge*, idet norsk »Ikrafttrædelseslov«s § 19 tillige henviser til den norske Straffelovs §§ 168—169 (falsk Anklage), §§ 191—196 (Sædelighedsforbrydelser), § 201 (Fremme af Utugt med mindreaarige), § 210 (Brud paa Ægteskabsløfte efter Besvangrelse), §§ 217—221 (Forbrydelser i Familieforhold), § 248 (Bagtalelse mod bedre Vidende).

IV. Vender vi os dernæst til *Forholdet mellem Ikrafttrædelseslovens § 15, Stk. 1, og Straffelovens almindelige Del*, maa først erindres den ovenfor omtalte Sondring mellem de Tilfælde, hvor Handlingens Strafbarhed er Betingelse for Godtgørelse ifølge Ikrafttrædelseslovens § 15, Stk. 1, og dem, hvor Handlingens Strafbarhed ikke udkræves til Paalæg af Erstatning. I sidstnævnte Gruppe af Tilfælde maa Erstatningsrettens Regler om Handlingens Tilregnelser og den handlendes Tilregnelighed formentlig komme til Anvendelse. M. H. t. Spørgsmaalet om Handlingens Tilregnelser betyder dette, at man maa regne med det sædvanlige erstatningsretlige Begreb *bonus paterfamilias* ved Afgørelsen af, om Uagtsomhed foreligger, — altsaa en gennemsnitlig, »abstrakt«, »generel«, Maalestok. Men netop paa dette Omraade bliver der Tale om Graduering af Erstatningen efter Graden af den udviste Skyld¹). M. H. t. Spørgsmaalet om Tilregnelighed hos Gerningsmanden bør Afgørelsen bero paa Grundsætningerne i Myndighedsloven Nr. 277, 30. Juni 1922 §§ 63—64. I den ovenfor førstnævnte Gruppe Tilfælde, altsaa ved de strafbare Person-, Æres- og Fredskrænkelser, maa derimod Strafferettens Regler om Tilregnelser og Tilregnelighed formentlig anvendes²). D. v. s., at man ved Tilregnelsspørgsmaalet maa regne — heltigennem — med den handlendes Individualitet, og ved Tilregnelighedsspørgsmaalet med Strfl. 1930 §§ 15—18. Fremdeles maa Straffelovens Regler om Straffrihedsgrunde, saasom Forældelse, komme i Betragtning, og endelig skal nævnes, at Ikraft-

¹) Lassens Obligationsret. Alm. D. p. 349.

²) Saaledes P. Kjerschouws kommenterede Udgave af den norske Straffelov, Oslo 1930, p. 1006, 1007.

trædelseslovens § 15, Stk. 1, formentlig maa anvendes baade ved Forsøg¹⁾ og Medvirken.

V. Endelig vil jeg gerne have Lov til at gøre en enkelt *processuel* Bemærkning, den nemlig, at det i Ikrafttrædelseslovens § 15, Stk. 1, omhandlede Skøn over, om en Person ved en ham overgaaet Retskrænkelse af en af de i §'en nævnte Arter har lidt nogen Forstyrrelse eller Ødelæggelse af sin Stilling og sine Forhold, saa udpræget forekommer mig at henhøre under Nævningebehandling. Der er her netop Tale om et saadant borgerligt-socialt Skøn, som sikkert allerbedst udøves af den paagældendes Medborgere. Fremdeles kan jo henvises til, at Retsplejeloven i sin § 910 netop underkaster tilsvarende Skøn Nævningernes Afgørelse. Imidlertid indeholder hverken positiv Lov eller fremsatte Lovudkast, nogen Bestemmelse om Nævningebehandling af de herhenhørende Spørgsmaal, saa paa dette Punkt maa man vel foreløbig resignere.

Diskussion:

Professor, Dr. juris. *Henry Ussing*, var med Hensyn til § 15, 1. Stk., enig med Foredragsholderen i, at denne Bestemmelse indeholdt en ret vidtgaaende Grundsætning og gav Domstolene fakultativ Vejledning med Hensyn til at give Erstatning eller nægte det.

Der maatte ogsaa efter Bestemmelsen kunne paalægges at betale Erstatning, f. Eks. i Medfør af Nødretsgrundsætningen, men Domstolene vilde dog sikkert i saadanne Tilfælde være lidet tilbøjelige til at give Erstatning. Der er vist ingen Tvivl om, at Domstolene i Tilfælde af grov Brøde vil være tilbøjelige til at give Erstatning og en højere Erstatning, end hvor ingen Brøde eller kun en mindre Brøde foreligger.

Med Hensyn til § 15, 1. Stk., 2. Led, var Taleren enig med Foredragsholderen i, at de strafferetlige Bestemmelser maatte kræves opfyldt som Betingelse for at give Erstatning.

Med Hensyn til § 15, 2. Stk., havde Foredragsholderen begrænset sig til enkelte Punkter; der var sikkert adskillige Punkter i

¹⁾ Se fra hidtidig Ret H. R. T. 1882. 526, 1891. 760, 1903. 567.

Bestemmelserne, der kunide give Anledning til Tvivl. Regelen mindede meget om Motorlovens Bestemmelse om Erstatning for Tab af en Forsørger.

I Praxis er der vedrørende Motorloven Symptomer paa en anden Fortolkning end den, der havde været Mening. Med en Forsørger menes ikke her Forsørgeren, men blot *en Forsørger*.

Et Par Domme havde efter Talerens Mening været lidt heldige. En Dom har nægtet Erstatning for Tab af Barnefader, der var sat i Bidrag.

En anden Dom, U. f. R. 1930, pag 521, har nægtet Erstatning i Tilfælde, hvor Faderen til et udenfor Ægteskab født Barn ikke var sat i Bidrag, men hvor Ægteskabet var paatænkt, og hvor Faderen utvivlsomt kunde være sat i Bidrag.

Kontrochef *Lucas* udtalte, at § 15, 1. Stk., kan faa en haardt tiltrængt Betydning, nemlig med Hensyn til Ærefornærmelser i Pressen. Det er ofte blevet fremhævet herhjemme, at vor Straffelov i denne Henseende er ufyldstgørende.

Lovens § 15, 1. Stk., giver Erstatning ogsaa for Lidelse og Tort, hvor der er Tale om Ærefornærmelser, saaledes at der maa være Adgang til i vidt Omfang at komme Ærefornærmeren til Livs. Taleren udtrykte Haabet om, at Domstolene vilde forstaa at udnytte denne Regel.

Foredragsholderen fremsatte derefter nogle afsluttende Bemærkninger.

FOLKERETTENS UDVIKLING EFTER KRIGEN MED SÆRLIGT HENBLIK PAA DEN MELLEMFOLKELIGE DOMSTOL I HAAG.

(Foredrag af Professor, Dr. jur. *Axel Møller* den 30. November 1931.)

Naar man i disse Dage følger Kampene i Manchuriet mellem Japan og Kina, fristes man til at spørge, om der i Virkeligheden er sket nogen Udvikling af Folkeretten siden Verdenskrigen, eller om det hele kun er paa Papiret.

Situationen i Østen er jo den, at to Magter — begge Medlemmer af Folkenes Forbund, begge endda Medlemmer af Folkeforbundets Raad — staar i aaben Kamp, i klar Strid med Folkeforbundspagten, Stillehavstraktaten af 1921—22 og Briand-Kellogg-Pagten.

Jeg skal ikke her tage Stilling til, hvem af Parterne, der har den materielle Ret, men det forekommer mig sikkert, at med Hensyn til den anvendte Fremgangsmaade har Japan Uret, selv om det i Begyndelsen¹⁾ kun drejede sig om »militære Repressalier«, som Japan havde iværksat. Disse er i Strid med Folkeforbundspagten, der i Artikel 12 henviser Mellemværender af den foreliggende Art til Afgørelse enten ved den mellemfolkkelige Domstol, ved Voldgift, eller ved Indbringelse for Folkeforbundsraadet. I det foreliggende Tilfælde er Japan begyndt med de militære Repressalier, uden at der i Virkeligheden foreligger noget, der tyder paa, at disse har været berettigede.

Spørgsmaalet bliver da, hvad Folkeforbundsraadet kan gøre i et saadant Tilfælde.

---

¹⁾ Som Situationen senere har udviklet sig, maa det erkendes, at det kom til aabenlys Krig, blot uden Krigserklæring. (Senere Anmærkning af Foredragsholderen.)

Raadet har her 4 Veje at gaa:

- 1) *Forhandlingsvejen* (»Snakkemetoden«) efter Pagtens Artikel 11. De Forhandlinger, som Raadet har ført, har imidlertid endnu ikke ført til noget positivt Resultat.
- 2) Den næste Fremgangsmaade, Raadet kan benytte, er i Henhold til Artikel 15 selv at fremsætte *positive Mæglingsforslag*. Dette er imidlertid endnu ikke sket, formentlig med velberaad Hu, idet Forholdet stiller sig saaledes, at hvis der fremsættes Forslag, om hvilke der — bortset fra de stridende Parter — opnaas Enighed, kan Pligten for Folkeforbundets Medlemmer til
- 3) *Iværksættelse af Tvangsmidler* — økonomiske, eventuelt tillige militære — blive uundgaaelig. Det er klart, at Raadet nødtigt vil se denne Situation foreligge, og man forholder sig derfor foreløbig afventende paa Basis af Artikel 11.
- 4) Den fjerde Vej, Raadet vil kunne gaa, er *Eksklusion* efter Artikel 16, sidste Stk.

Imidlertid er det klart, at der maa fremskaffes et Resultat, ellers vil den Opfattelse nemt kunne brede sig, at Raadet i alvorlige Konflikter ikke er til nogen Nytte, saaledes at selve Folkeforbundets Prestige i Virkeligheden staar paa Spil.

Som Fortilfælde, hvor det er lykkedes Raadet at bevare Freden, kan jeg nævne den græsk-bulgarske Konflikt i 1925, der blev ordnet af Briand — der da var Formand for Raadet — i Løbet af faa Dage. Umiddelbart før Krigsudbruddet tilstillede Briand Parterne et Ultimatum, hvori han forlangte, at de øjeblikkelig skulde holde inde med Fjendtlighederne og begge trække sig tilbage til deres eget Territorium inden 60 Timer. Disse Betingelser blev opfyldt. Vanskeligere var Ordningen af den saakaldte »Korfu-Affære« i 1923, hvor det drejede sig om en Stormagt, Italien, over for Grækenland. Afgørelsen af Sagen blev henskudt til Ambassadørkonferencen, der gav Italien Medhold. Endvidere kan nævnes Vilna-Konflikten i 1920, hvor ligeledes den svageste Part maatte bøje sig. Med Hensyn til den japansk-kinesiske Konflikt maa man bestemt haabe, at ogsaa denne ordnes tilfredsstillende ved Folkeforbundets Mellekomst¹⁾.

¹⁾ Som bekendt blev der senere sammenkaldt en ekstraordinær Delegeret-

Hvad der særlig har præget Folkerettens Udvikling efter Kri-gen er naturligvis de to nyoprettede Institutioner, Folkeforbundet og den mellemfolkelige Domstol. Det første har med større eller mindre Held fulgt de 3 berømte Hovedlinier, *Voldgift*, *Sikkerhed*, *Nedrustning*. Paa det første Punkt er Udviklingen fuldt tilfredsstillende. Voldgiftstraktaterne er mere end fordoblede, klarere og mindre begrænsede end før, ja adskillige er endog helt ubegræn-sede, f. Eks. for Danmarks Vedkommende 16 af 19. Almindelig obligatorisk Voldgift er vel ikke gennemført for Folkeforbundets Medlemmer, men efter Artikel 12 i Folkeforbundspagten er de dog alle forpligtede til at søge deres Tvistigheder bilagt, *enten* ved Voldgift, *eller ved* retslig Afgørelse af den mellemfolkelige Domstol, *eller* ved Folkeforbundets Mægling.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om *Sikkerhed* er Udviklingen mindre tilfredsstillende. Vel er Erobring forbudt (Art. 10) og efter *Briand-Kellogg-Pagten* er endog Krig i Almindelighed for-budt. Men herfra gælder dog visse vage Undtagelsesbestemmel-ser, og derhos lader Udviklingen af Folkeforbundets *Tvangs-midler* meget tilbage at ønske. De er i Virkeligheden Folkefor-bundets Achilleshæl. Der hersker Usikkerhed om baade deres Art og Omfang, *naar og af hvem* de skal anvendes, samt hvem der er at anse som den ulovlige Angriber, mod hvem Tvangs-midlerne i fornødent Fald skal vendes. Dette turde ogsaa være Hovedgrunden til, at der endnu kun er opnaaet saa lidt paa *Nedrustningens* Omraade. Ganske vist er der paa Flaadekonfe-rencen i Washington 1921—22 og i London 1930 opnaaet en vis Begrænsning af Flaaderustningerne, men for den almindelige Nedrustningskonference i Genève i Februar 1932 er desværre Udsigterne ikke særlig lyse. Det maa dog haabes, at Solidaritets-følelsen mellem Nationerne vil vokse sig saa stærk, at man kan enes om en *fælles, almindelig* Nedrustningsplan under Folke-forbundets Ledelse.

forsamling i denne Anledning og udsendt en international Undersøgelseskom-mission (*Lytton* Kommissionen).

En Institution, der er skabt i Forbindelse med Folkenes Forbund, og som overalt nyder den største Tillid, er *den mellemfolkelige Domstol*. Ifølge sin Natur er Domstolen ikke en egentlig Domstol i almindelig Forstand, for hvilken enhver Stat kan indstævnes, idet det for at kunne indstævne en Stat for Domstolen altid kræves, at der foreligger et samtidigt eller forudgaaet Samtykke hertil. Domstolen er saaledes i Virkeligheden kun en Voldgiftsret. Paa den anden Side er den efter sin Natur en virkelig permanent Voldgiftsret i Modsætning til den i Henhold til Haagkonventionerne af 1899 og 1907 oprettede »staaende Voldgiftsret« i Haag. Denne sidste er i Virkeligheden kun en Dommerliste. Den ny mellemfolkelige Domstol har i den Tid, den har bestaaet, afgjort ca. en Snes Sager og afgivet lige saa mange Responsa. Der bestaar for Tiden ca. 300 Traktater, der anerkender Domstolen som afgørende Instans, og i Henhold til en Særbestemmelse i Artikel 36 i Domstolens Statutter, hvorefter der kan gives Domstolen obligatorisk Competence i Retsspørgsmaal, har nogle og tredive Stater, hvoriblandt flere Stormagter, forpligtet sig til at underkaste sig Domstolens Afgørelse i alle Retspørgsmaal. Særbestemmelsen er imidlertid ikke tiltraadt af Japan og Kina, saaledes at Striden mellem disse, skønt den er et Retsspørgsmaal, ikke obligatorisk kommer til Afgørelse ved Domstolen.

Domstolen bestaar af 15 faste Dommere samt 4 Suppleanter, der vælges af Folkeforbundsraadet og Delegeretforsamlingen, saaledes at der for at opnaa Valg kræves, at Kandidaten har Majoritet begge Steder. I yderste Nødstillfælde kan Dommerne dog supplere sig selv. Desuden tiltrædes Domstolen af en *national* Dommer, udpeget af hver af Parterne, forsaavidt disse ikke i Forvejen er repræsenterede i Domstolen. Princippet om, at Domstolen tiltrædes af Dommere, der saaledes er valgt af Parterne, har vakt en Del Kritik, idet det synes at være i Strid med det almindelige Krav om fuldstændig Upartiskhed hos Dommerne. Det er klart, at det, skønt de paagældende — ligesom de faste Dommere — afgiver et højtideligt Løfte om at dømme fuldkommen upartisk, ikke kan undgaas, at der trods alt let opstaar

Tvivl med Hensyn til de nationale Dommeres Upartiskhed. Der kræves iøvrigt for at blive Dommer følgende Kvalifikationer:

- 1) Dommerne skal tilsammen tage være Repræsentanter for Civilisationens Hovedformer og de vigtigste Retssystemer.
- 2) De skal være i Besiddelse af anerkendt Sagkundskab i Folketret eller opfyldte Betingelserne for at blive Højesteretsdommere.
- 3) De skal afgive et højtideligt Løfte om stedse at afgøre Sagerne med fuld Upartiskhed.
- 4) De skal videre være i Besiddelse af fuld Uafhængighed, hvilket vil sige, at de ikke maa deltage i politisk eller administrativ Virksomhed; dette sidste gælder dog ikke for de nationale Dommere, der imidlertid, saalænge de fungerer som Dommere, ikke samtidig maa udøve et af de nævnte Hverv.

Endvidere maa de ikke være eller have været Agenter, Raadgivere eller Sagførere i den paagældende Sag.

Valget gælder for 9 Aar, og Dommerne afgaar alle paa een Gang. De oppebærer en Løn, der i Øjeblikket svarer til c. Kr. 90,000 for de faste Dommere, medens de nationale Dommere lønnes med Kr. 300 pr. Dag i den Tid, de fungerer.

Domstolens Budget andrager ca. 2 Mill. Kroner — omtrent svarende til den danske Rigsdags.

Endvidere findes der særlige Afdelinger for Trafikspørgsmaal og Arbejdsforhold samt en Afdeling, hvor Proceduren foregaar mere summarisk.

Dommerne fungerer hele Aaret med Undtagelse af 3 Sommermaaneder.

Der udkræves i Almindelighed 11 Dommere — i Nødstilfælde 9 — hvortil kommer de nationale Dommere. Dommerpladserne beklædes i Øjeblikket af de 6 Stormagter: England (Cecil Hurst), Frankrig (Fromageot), Italien (Anzilotti), Tyskland (Schücking), Japan — hvis Repræsentant (Adatci) for Tiden er Præsident — U. S. A (Kellogg), 5 mindre europæiske Magter: Spanien (Altamira), Holland (Eysinga), Belgien (Rolin Jaequemyns), Rumænien (Negulesco) og Polen (Rostworowski), 3 mindre amerikanske Magter: Cuba (Bustamante), Columbia (Urrutia) og

Salvador (Guerrero), samt en asiatisk Magt: Kina (Wang Chung-Hui).

Det vil saaledes ses, at saafremt Striden i Manchuriet kom til Afgørelse for Domstolen, vilde det være udelukket at udpege nationale Dommere, idet begge Parter i Forvejen er repræsenteret i Domstolen. Suppleanter har 4 europæiske Magter: Finland (Erich), Portugal (Matta), Østrig (Redlich) og Jugoslavien (Novacovitch); som Justitssekretær fungerer Svenskeren *Åke Hammarskiöld*.

Det vil ses, at med Hensyn til den dansk-norske Strid angaaende Grønland, der er indbragt for Retten, vil der blive Anvendelse for nationale Dommere, og der er — som bekendt — ogsaa udnævnt saadanne saavel fra norsk Side (den norske Gesandt i London, *Voigt*) som fra dansk Side (den danske Gesandt i Berlin, Kammerherre *Herluf Zahle*).

Med Hensyn til Ordningen af Domstolen og dens Funktion har der været fremsat adskillig Kritik, der navnlig samler sig om følgende Punkter:

a. Valget af Dommere foretages af politiske Institutioner og kan befrygtes at ske efter politiske Hensyn. Denne Valgmaade har imidlertid været en praktisk Nødvendighed, idet det viste sig, at de to Institutioner (Delegeretforsamlingen og Raadet) stillede uafviseligt Krav om at faa den afgørende Indflydelse paa Valget af Dommere.

b. Videre er der af Delegeretforsamlingen i 1926 fremsat et Ønske om, at det gøres til Betingelse for at kunne blive Dommer i Domstolen, at den paagældende har praktisk Erfaring i Anvendelse af Folkeret. Dette Ønske — der hidtil dog ikke er efterkommet — blev fraraadet af flere Stater, derunder ogsaa af Danmark, idet man mener, at Opstillingen af denne Betingelse vil fremme Valget af Personer, der aktivt har deltaget i udenrigspolitiske Forhandlinger og Virksomhed og maaske har mindre Forudsætninger for at kunne se bort fra rent nationale Synspunkter.

c. Endvidere er Systemet med de nationale Dommere — som foran anført — blevet kritiseret stærkt paa Grund af, at man ikke anser dem for at kunne være tilstrækkelig upartiske. Begrundelsen for de nationale Dommere søges navnlig i de stridende

Parters Ønske om, at deres Synspunkter bliver forfægtede ikke alene under Proceduren, men ogsaa under Voteringen. Dette Ønske kunde imidlertid imødekommes ved, at de nationale Dommere afløstes af Bisiddere uden Stemmeret, idet disse formentlig kunde tilfredsstille det nævnte Krav.

d. Endvidere er det blevet kritiseret, at Dommerne kun blev valgt paa 9 Aar og alle blev valgt paa een Gang. Det hævdes, at Kontinuiteten i Domstolen brydes ved, at alle afgaar paa samme Tid, saaledes at det var at foretrække, at Dommerne afgik successivt. Desuden har man fremhævet, at naar de kun var valgt paa 9 Aar, kunde deri ligge en Fare for deres Uafhængighed, efterhaanden som de nærmede sig Udløbet af deres Funktionstid.

e. Endelig har man ønsket de særlige Afdelinger reformeret, idet disse kun sjældent anvendes i Praksis; man har udtrykt Ønsket om snarere at faa dem ombyttet med en særlig Afdeling til Behandling af Handels- og Toldsager.

Med Hensyn til Rettens Virksomhed skal jeg af *Retssagerne* eksempelvis fremdrage Wimbledon-Sagen i 1923, der drejede sig om Transport gennem Kieler-Kanalen af Krigsmaterialer, og hvor Sagen stod mellem Tyskland og Frankrig; i denne Sag gav Domstolen Frankrig Medhold.

I Lotus-Sagen i 1927 (Jurisdiktion ved Skibssammenstød paa det aabne Hav) tabte Frankrig over for Tyrkiet.

En Sag fra 1929—30 angaaende Toldgrænsen mellem Schweiz og Frankrig (Genèves Frizone) er endnu ikke endelig afgjort¹⁾.

Endvidere har foreligget forskellige Mindretalsspørgsmaal i 1925—27 og endelig den dansk-norske Sag om Østgrønland fra 1931.

Der er — som nævnt — ligeledes afgivet en Snes *Responsa*. Forholdet er det, at Responsum kun kan fordres af Raadet eller Delegeretforsamlingen — derimod ikke af en enkelt Stat. Undertiden kan Domstolen nægte at afgive et Responsum. I 1923 blev Domstolen saaledes af Raadet afæsket et Responsum vedrørende et Spørgsmaal om Øst-Karelien, men Domstolen svarede hertil, at man ikke kunde afgive nogen Udtalelse, idet det paa-gældende Spørgsmaal eventuelt kunde komme til at foreligge

¹⁾ Er senere afgjort i Schweiz's Favør.

for Raadet som en Sag. Proceduren for Domstolen er i Reglens ved Domme og Responsa, dog at der som Regel ikke ved Responsa behøver at fungere nationale Dommere.

Grundlaget for Domstolens Virksomhed er dens Statutter og Reglement. Begyndelsen til Sagen sker ved et Compromissum eller efter Omstændighederne en Stævning, hvis begge Parter, som f. Eks. i Grønlands-Sagen, har bundet sig til Domstolsafgørelse. Ved Responsa indledes der med en Anmodning fra Raadet eller Delegeretforsamlingen. Sproget er Fransk eller Engelsk, men ifølge Domstolens Statutter er der intet til Hinder for, at der kan procederes paa andre Sprog, f. Eks. vilde der i Grønlandssagen eventuelt kunne procederes paa Dansk eller Norsk, hvad man dog med Rette har anset for upraktisk. Iøvrigt indledes Proceduren med skriftlige Indlæg, i Regelen to fra hver Side; derefter foregaar der mundtlig Forhandling og endelig Votering. Dommene afsiges efter Stemme flerhed, saaledes at Præsidentens Stemme eventuelt er afgørende. Dissenser er adskilligt hyppigere, end det i Almindelighed er Tilfældet ved nationale Domstole. Præmisserne foreligger altid i særdeles udførlig og omhyggelig Form. Med Hensyn til Grundlaget for Afgørelsen lægges der naturligvis ikke politiske Opportunitetsbetragtninger til Grund, og ej heller kan Domstolen træffe sin Afgørelse paa Grundlag af moralske Billighedsbetragtninger. Dette sidste kan kun ske, hvis det er vedtaget af begge Parter, hvilket imidlertid hidtil endnu ikke har været Tilfældet. Afgørelsen træffes i Almindelighed udelukkende paa Grundlag af juridiske Regler, nemlig

- 1) Traktater,
- 2) Retssædvaner,
- 3) »Almindelige Retsgrundsætninger, som anerkendes af de civiliserede Nationer»,
- 4) Videnskabelig Teori og Praksis (Retsafgørelser), men dog kun som Hjælpemiddel til Afgørelse af, hvad der er gældende Ret.

Domstolen kan paalægge Sagsomkostninger, hvilket dog sjældent sker. De afsagte Domme er hidtil altid blevet efterkommet frivilligt. Saafremt der skulde opstaa Tilfælde, hvor dette ikke skete, er Fremgangsmaaden den, at Dombaveren retter Henven-

delse til Raadet for at faa fastsat, hvilke Tvangsmidler, der skal bringes i Anvendelse.

Der er ingen Mulighed for Appel af Domstolens Afgørelser. Afgørelsen er endelig, dog kun mellem Parterne og eventuelle Intervenienter; under visse Omstændigheder, nemlig hvis der fremkommer nye, hidtil ubekendte Fakta, kan der dog finde en Revision af Dommen Sted.

Det eneste Haab for de smaa Nationer er, at Retten efterhaanden maa blive sat i Magtens Sted. Efter Verdenskrigen og Efterkrigstidens Erfaringer maa man endogsaa sige, at det er det eneste Haab selv for de store Nationer og for Bevarelsen af den europæiske Kultur.

I denne Udvikling er den mellemfolkelige Domstol et betydningsfuldt og nødvendigt Led. Dens 10-aarige Virksomhed og dens hidtil fra alle Sider anerkendte Upartiskhed og Sagkundskab har skaffet den en Anseelse og Autoritet, som det gælder om at bevare ogsaa i Fremtiden.

Danmark har gennem hele Domstolens første Periode (1922—1930) haft en anset og fortjenstfuld Repræsentant i afdøde Dommer *Nyholm*. For Tiden har ingen af de nordiske Lande nogen fast Dommer i Domstolen, og kun Finland har en Suppleant.

Det østgrønlandske Spørgsmaal er nu indbragt for Domstolen i Haag. Af let forstaaelige Grunde kan jeg ikke her gaa nærmere ind paa dette Spørgsmaal, hvis Løsning vil afhænge af Folkerettes Regler om Aldertidshævd, Okkupation og Anerkendelseserklæringer. Hvad Resultatet vil blive, maa vi afvente. Men Danmark lægger med Tillid sin Sag i Domstolens Haand.

OM DOMARENS UPPGIFT. NÅGRA SYNPUNKTER.

(Foredrag af Docent, juris dr. *Karl Olivecrona*, Upsala, den 25. Januar 1932.)

Efter Foredragsholderens Ønske refereres Foredraget ikke, idet der senere andetsteds vil blive offentliggjort en større Afhandling af Foredragsholderen om samme Emne.

Diskussion:

Dr. *Ross* udtalte, at han i alt væsentligt var enig med Foredragsholderen.

Spørgsmaalet var, om man ved Dom skulde forstaa det, man paa Svensk kalder omdöma, det vil sige en logisk Dom eller en Slutning. Dette Synspunkt havde for svensk Ret *Olivecrona* stærkt fastholdt, for norsk Rets Vedkommende *Hoel* og for dansk Rets Vedkommende *Taleren*.

Dommen var efter *Talerens* Mening ikke et logisk Udsagn om Rettigheder og Forpligtelser.

Paa den anden Side mente *Taleren*, at Foredragsholderen overdrev sin Kritik noget, naar han tænker sig Handlingsregler i et Samfund, som ikke bygger paa Rettigheder og Forpligtelser, bag Rettigheder og Forpligtelser ligger der en Realitet.

Professor *Munch-Petersen* udtalte, at der maaske, naar det kom til Stykket, ikke var saa meget nyt i Foredragsholderens Udviklinger. At Retsreglerne var Handleregler for Dommeren har vi jo altid ment. Det forekom *Taleren*, at den nye Retning begyndte bagfra, men naaede tilbage til det gamle.

Det kan dog ikke benægtes, at Retten er Handleregler for Borgerne, der eksisterede Ret forinden Tvangen var tilstrækkelig

organiseret. Det, at der kan komme en Proces, der resulterer i en Dom, er for de fleste kun en Tordensky i det fjerne.

Det er urigtigt, at Dommerens Opgave kun er at handle, det er dog de almindelige Retsregler, han skal gaa efter.

Foredragsholderen vil næppe benægte, at det har Betydning, at Dommeren kender Sagen, og jeg mener, at det betyder noget, at Dommeren søger at bringe Dommen i Overensstemmelse med de almindelige Regler. Det, det gælder om for Dommeren, er at finde det retfærdigste og derefter at handle.

Højesteretssagfører *Karsten Meyer* udtalte, at Dommerens Opgave efter hans Mening var, paa Grundlag af det oplyste og efter gældende Ret at afgøre, hvordan et Menneske bør handle. Det er uhistorisk at sige, at Dommerens Virksomhed er knyttet til Magtanvendelsen.

Professor, Dr. jur. *Viggo Bentzon* havde svært ved at indse, hvad alt dette skulde tjene til og ved at se Værdien af den nye Bevægelse, paa den anden Side skulde man dog vist se med Sympati paa, at de unge tog disse Spørgsmaal op.

Retspræsident *Huack* mente, at Dommerens Opgave naturligvis var at foretage en Bedømmelse af Retsforhold. — Dr. Ross havde udtalt, at Dommeren ikke kunde afgøre Retsforholdene paa Grund af manglende Tid; naturligvis er det rigtigt, at Dommeren ikke har den Tid til at finde Sandheden som Videnskabsmænd har, men Dommeren søger at afgøre Retsforholdene saa godt, som det kan lade sig gøre.

Professor, Dr. jur. *Poul Andersen* paapegede, at det dog vilde være ganske urimeligt, at have *et* Kompleks af Regler, der gjaldt i det daglige, og *et andet* Kompleks af Regler, der gjaldt, naar Forholdene kom for Retten, den materielle Ret maa bruges i begge Tilfælde med et Tillæg af Procesregler.

Derefter replicerede *Foredragsholderen* ganske kort.

OM DET UÆGTE BARNES RETSSTILLING OG OM BLODTYPEUNDERSØGELSEN SOM BEVISMIDDEL I PATERNITETSSAGER.

(Foredrag af Professor, Dr. jur. O. A. Borum den 29. Februar 1932.)

Foredraget faldt i to Afsnit. Første Del angik det udenfor Ægteskab fødte Barns Retsstilling i Almindelighed. Loven af 27. Maj 1908 forbedrede i mange Retninger det uægte Barns Levevilkaar, uden dog at betyde en principiel Ændring i Lovgivningens Stilling. Forholdet mellem det uægte Barn og dets Fader kan dog allerede nu karakteriseres som et virkelig familieretlig Retsforhold. Den norske Lov af 10. April 1915 og den svenske Lov af 14. Juni 1917 gaar imidlertid langt længere i Retning af at ligestille de udenfor med de i Ægteskab fødte Born. Efter den norske Lov har Barnet samme Retsstilling i Forhold til Faderen som i Forhold til Moderen; og den svenske Lov giver ikke blot «Troløvelsesbarnet» Ret til Faderens Navn og Arv efter ham som Ægtebarn, men aabner ogsaa ellers Faderen Adgang til ved en Erklæring at give Barnet sit Navn og fuld Arveret. Medens tysk Ret stadig staar paa det Standpunkt, at det uægte Barn og dets Fader ikke anses for beslægtet (B. G. B § 1589), udtaler den Sovjet-russiske Ægteskabslov af 1926 Art. 25, at Børn, hvis Forældre ikke er gifte med hinanden nyder de samme Rettigheder, som de Børn, der er født af Personer, der lever i Ægteskab.

Karakteristisk for vor Lov af 1908 er, at Faderen kun er bidragspligtig og ikke forsørgelsespligtig; ligeledes at det er Moders Livsforhold, der er bestemmende for Bidragspligtens Omfang. Lovens Regler er her utvivlsomt forældede. Ganske irrationel er en Bestemmelse som den, der findes i Lovens § 1, hvor-

efter en ellers velbegrundet Forhøjelse af Faderens Bidrag ikke kan finde Sted, naar Moderen udenfor Ægteskab har Barn under 14 Aar med en anden Fader. For en moderne Betragtning er det heller ikke let at forsaa, at *Barnet*, naar Faderen er død, skal være udelukket fra ethvert Underholdskrav, fordi der findes ældre Ægtebørn, eller en Enke, der er krænket ved *Faderens* uægteskabelige Forhold. Reglen angaaende Forældrenes økonomiske Forpligtelse overfor deres uægte Barn synes at burde formuleres ad modum § 2 i Loven om Ægteskabets Retsvirkninger af 18. Marts 1925: Det paahviler et udenfor Ægteskab født Barns Forældre at bidrage hver efter sin Evne til at skaffe Barnet det Underhold og den Opdragelse, som efter Forældrenes Livsvilkaar maa anses for passende.

Naar Spørgsmaalet rejses om det uægte Barns Ret til Faderens Navn og til at tage Arv efter ham, vil det være hensigtsmæssigt at sondre mellem forskellige Grupper af uægte Børn: 1. Forlovelsesbørn, 2. Børn, der er avlet under et mere varigt Forhold mellem Forældrene, uden at disse har været forlovede (Konkubinatsbørn), og endelig 3. Børn, der er Resultatet af ganske løse Forbindelser. Den rigtige Løsning synes at burde udformes med gældende svensk Ret som Forbillede. Ret til Faderens Navn og Arv efter ham vilde herefter tilkomme dels Forlovelsesbørnene, dels de uægte Børn, hvis Fader overfor en offentlig Myndighed havde afgivet Erklæring om, at Barnet skal have en saadan Ret. Disse Børn skulde da have samme arveretlige Stilling som de ægte Børn, og navnlig ogsaa fuld Lod overfor ægte Børn, ikke som det kuldlyste Barn nu efter D. L. 5—2—70 kun halv Lod mod disse. Mere tvivlsomt stiller det sig, om der ogsaa burde gives Konkubinatsbarnet samme arveretlig (og navneretlige) Stilling. Herimod taler navnlig, at der herved gøres et meget alvorligt Indgreb i Ægteskabet, langt mere, end hvor der er Tale om Forlovelsesbørn. Og naar der gives Faderen Adgang til ved en simpel Erklæring til Præsten (Kirkebogen) eller vedkommende Øvrighed at tillægge Barnet Arveret, paa lignende Maade, som han allerede efter de gældende Regler kan give det sit Navn, synes en saadan Regel ogsaa mindre paakrævet.

Hidtil er kun tænkt paa de Tilfælde, hvor Paterniteten er sik-

ker. Naar flere har haft Samleje med Moderen i Konceptions-tiden staar man ofte overfor den Situation, at det overhovedet ikke kan bevises, hvem af dem, der er Fader til Barnet. Spørgs-maalet drejer sig her særlig om Betydningen af *exceptio plurium*. Problemet frembyder Lighedspunkter med det af *Stang* nævnte Tilfælde fra Erstatningsretten, at to Skovbetjente, uden at vide noget om hinanden, paa samme Tid og med samme Type Gevær skyder paa en Krybskytte, der derefter findes død, men med kun een Kugle i Kroppen. Det er givet, at enten A eller B er Skyld i Krybskyttens Død. Men naar det ikke kan opklares, hvem af dem, der er den skyldige, skal saa begge frikendes eller dommes, eller kan man vilkaarlig udvælge f. Eks. A og dømme ham, medens B gaar fri.

De forskellige retlige Løsninger, der frembyder sig ved Tleres mulige Paternitet, er repræsenterede i de forskellige Lovgivninger. I Sverige (og Østrig) ser man helt væk fra *exceptio plurium*. Det hjælper ikke den Mandsperson, der af Moderen indstævnes som Fader til hendes Barn, at han kan oplyse, at ogsaa andre har haft Samleje med Moderen paa en saadan Tid, at de lige saa godt kan være Fader til Barnet. Man er vel klar over, at den Ret, der herved gives Moderen til vilkaarlig at udvælge en af Konkumbenterne, f. Eks. den rigeste eller den, hun vil genere, kan virke uheldigt, men det fremhæves fra svensk Side, at om end den danske Regel bedst varetager Barnets og det offentliges rent økonomiske Interesser, saa vilde man dog i Sverige finde en Ordning som den danske stødende, idet Barnet derved faar »flere Fædre«, hvorved baade dets Følelsesliv og dets sociale Anseelse kan lide betydeligt.

I de forskellige Dele af det nuværende Rusland gælder for saa vidt den samme Regel som i Sverige, at kun een af de flere mulige Fædre udvælges. Men Udformningen af denne Regel varierer i de forskellige Dele af Sovjetunionen. I det egentlige Sovjetrusland siges det kun i § 32 i Ægteskabsloven af 1926, at Dommeren skal fastslaa en af disse Personer som Barnets Fader, uden at Loven udtaler sig om, hvilke Synspunkter — biologiske, eller Barnets Interesser — der herved skal være afgørende. Det maa imidlertid antages, at man i saa Henseende navnlig ser hen

paa, hvem der økonomisk bedst er i Stand til at sikre Underholdspligtens Opfyldelse. I den hviderussiske Lovs Art. 46 siges det lige ud, at Dommeren ved Valget mellem de flere mulige Fædre udelukkende skal gaa efter Barnets Interesser. I Ukraine endelig er det saaledes, at der vel er en enkelt, der dømmes som Barnets Fader, men alle andre hæfter solidarisk med denne.

I Tyskland (ligesom i Frankrig og Schweiz) har man hidtil haft den Regel, at *exceptio plurium* bevirker, at samtlige Konkumbenter frifindes. Denne Ordning, der ganske tilsidesætter Barnets og Moderens Ret og det offentliges Interesser, synes man dog nu i Færd med at forlade i Tyskland. Saavel et Kommissionsudkast af 1925 som et Regeringsforslag af 1929 afskaffer *exceptio plurium*. Medens Udk. 1925 lod de flere Konkumbenter hæfte solidarisk, kan Kravet efter Forslaget af 1929 kun rejses mod en enkelt af de flere mulige Fædre, der saa har Regres mod enhver af de andre for en forholdsmæssig Andel. Grunden til denne Ændring er lignende Betænkeligheder som er fremført fra svensk Side, mod at give Barnet »flere Fædre«. Om Hemmeligheden bevares bedre derved, at man overlader det til den dømte »Fader« at indkræve Bidragene hos de andre, synes dog temmelig tvivlsomt.

Efter den dansk-norske Ordning tages der for saa vidt Hensyn til *exceptio plurium*, som den af Moderen indstævnte Mand, naar ogsaa andre har haft Samleje med hende til en saadan Tid, at de lige saa vel kan være Fader til Barnet, har Krav paa kun at blive dømt i Forening med de andre mulige Barnefædre. Vel hæfter samtlige bidragspligtige solidarisk, men den, der har maattet betale hele Bidraget, har Regres med enhver af de andre for en forholdsmæssig Anpart (i Norge fastsættes Fylkesmanden, hvor meget hver af de bidragspligtige skal betale i deres indbyrdes Forhold). Mod denne Ordning, der i den almindelige Bevidsthed opfattes som givende Barnet »flere Fædre« kan der — som Oversigten over fremmed Ret viser — utvivlsomt rejses adskillig Kritik. I jo højere Grad Forholdet mellem det uægte Barn og dets Fader anerkendes som et familieretligt Forhold, og navnlig, hvis man giver i hvert Fald visse Grupper af uægte Børn en Ret til Faderens Navn og Arv efter ham som ægte Barn,

vil Trangen til at komme bort fra den nuværende Ordning med flere »bidragspligtige« sikkert gøre sig gældende. Jeg kunde meget vel tænke mig, at Udviklingen i de kommende Aar vil tendere i Retning af en Regel, hvorefter Dommeren under Hensyntagen *dels* til, hvis Paternitet, der er den sandsynligste og *dels* til Barnets Interesser, skal fastslaa, hvem der skal anses for Barnets Fader.

Et meget vigtigt Middel til Udfindelse af Paterniteten eller rettere til Udelukkelse af i hvert Fald nogle af de implicerede Konkumbenters Faderskab har vi i de sidste Aar faaet i den saakaldte Blodprøve. Angaaende Foredragets andet Afsnit om Blodtypeundersøgelser som Bevismiddel i Paternitetssager henvises til Professor Borums Artikel i U. f. R. 1932 B S. 121—29.

Diskussion:

Højesteretssagfører *Cohn* sluttede sig i det store og hele til Indlederen. Spørgsmaalet om Pligt til Undersøgelse maatte ordnes ved Lov. En vis Betydning kan man maaske processuelt tillægge det, at Moderen nægter at lade sig undersøge, men Spørgsmaalet bør løses ved Lov. Taleren førte Sagen for den Barnefader, som omhandles i Dommen af 30. Oktober 1931, og skønt Resultatet var gunstigt for Taleren, saa var han dog ikke helt tilfreds med Resultatet. Der kunde ikke godt være Tale om andre som Fader end den i Sagen omhandlede og en, som tidligere var frifundet.

Man føler sig ikke helt overbevist om, at Blodprøven er *absolut* sikker, noget synes at tyde paa, at Professor Oluf Thomsen selv nærer nogen Tvivl. Det maa erindres, at det hele bygger paa, at der ikke er begaaet Fejl, og der maa efter Talerens Mening være en Mulighed for mange Fejlkilder; det viser sig, at Skemaet differentieres mere og mere; man burde nok sige, at Blodprøven er et vigtigt Indicium, men at det ikke er afgørende. Det er næppe heller rigtigt, at Højesteretsdommene har tillagt Blodprøven afgørende Betydning, der har nemlig ikke været noget Tilfælde, hvor Højesteret har lagt Blodtypen til Grund til Trods for, at andre Omstændigheder talte imod Blodprøvens Resultat. Iøvrigt er dette Spørgsmaal ikke blot et fysiologisk Spørgsmaal, men ogsaa et økonomisk Spørgsmaal.

Politinspektør *Buch* mente, at man burde overlade til Dommeren at afgøre, hvem der er Faderen, han kan tage alle Hensyn i Betragtning; om Dommeren saa vil benytte Blodprøven tillige, maa man overlade til ham.

Sekretær *Lund-Andersen* vilde gerne spørge Professor *Oluf Thomsen*, om der var nogen Usikkerhed, som det var værd at tale om med Hensyn til Hovedtypeundersøgelsen, og om man kunde tale om nogen Svækkelse i Blodprøvens Betydning.

Retspræsident *Haack* var enig med Højesteretssagfører *Cohn* i dennes Syn paa Højesteretsdommene. Det var aldeles ikke afgjort, at Højesteret vilde lægge Blodtypeundersøgelsen til Grund, hvis overvejende Beviser gik i modsat Retning.

Iøvrigt fremhævede Taleren den Mulighed, der efter den gældende Lov havde været for at udskyde Barnefædre, som kun kunde komme i Betragtning ved Fravigelse af de sædvanlige Tidsfrister. Det havde i denne Henseende været muligt for Domstolene at udøve et rimeligt Skøn; det burde have været forsøgt, men var ikke blevet det.

Professor *Oluf Thomsen* udtalte sig om Blodtypeprøvens Sikkerhed. Kategorisk Sikkerhed i hvert enkelt Tilfælde kan selvfølgelig ikke opnaas. Blodtypen kan ikke betragtes som absolut Bevis i noget Tilfælde, men den er et Indicium. De nye Undersøgelser viser ikke, at noget af det hidtil konstaterede er forkert.

Professor *Bentzon* fremhævede, at dette Bevis utvivlsomt er bedre end mange andre Beviser, som vi i Juraen arbejder med.

Indlederen fremsatte derefter nogle Slutbemærkninger. Han fremhævede særlig, at selvom Blodprøven i Paternitetssager maa anses for at være et meget stærkt Bevis, skal man være varsom med at gøre Blodprøven til et nyt formelt Bevismiddel, der paa Forhaand overflødiggor al videre Undersøgelse og Oplysning af Sagen paa sædvanlig Maade.

HUSLEJELOVGIVNING OG HUSLEJELOVEN.

(Foredrag af Kontorchef i Indenrigsministeriet *E. Sand* den 4. April 1932.)

Efter Aftale med Foredragsholderen refereres Foredraget ikke.